

WPROWADZENIE

W latach kryzysu gospodarczego zmiany uwarunkowań rozwojowych wywołane kurczącym się rynkiem wpłynęły na ograniczenie działalności gospodarczej różnorodnych podmiotów gospodarczych reprezentujących sektor produkcji, a także usług i gospodarki żywnościowej. Wpływ kryzysu na sektor usług przejawia się przede wszystkim w ograniczeniu chłonności rynku na ich działalność. Ograniczenie to wynika głównie ze zmniejszenia strumieni finansowych płynących do gospodarstw domowych i zasilających budżety różnych instytucji oraz zysków sektorów produkcyjnych, które wyznaczają rozmiary rynków dla tych usług. Do tej problematyki nawiązują przedstawione prace analizujące przemiany w strukturach lokalnych i regionalnych działalności usługowej wybranych sektorów.

Procesy rozwoju ekonomicznego wymagają coraz nowych kwalifikacji zawodowych, na co szczególnie zwraca uwagę młodzież podejmująca wybrane kierunki kształcenia na poziomie akademickim. Wyrazem tego są przemiany w kierunkach kształcenia akademickiego w Polsce, które w wyniku rezygnacji państwa ze sterowania tym procesem podniosły poziom atrakcyjności studiów humanistycznych. Z racji kurczących się rynków pracy dla tej grupy absolwentów stopniowo zwiększa się zainteresowanie studiami związanymi z podnoszeniem jakości produkcji i wdrażania technik informatycznych oraz innowacji w procesie rozwoju poszczególnych sektorów gospodarczych (M. Borowiec). Głównym czynnikiem dokonujących się przemian są nowe wymagania stawiane przez pracodawców i kształtujący się rynek (D. Piróg). Lata kryzysu gospodarczego w pierwszej fazie zaznaczają się zmniejszeniem rozmiaru rynków pracy w wyniku ograniczenia zapotrzebowania na oferowane produkty i usługi, a następnie pojawiają się tendencje do jego przebudowy w wyniku powstawania nowych miejsc pracy nawiązujących do współczesnych systemów zarządzania i potrzeb nowych sektorów gospodarki. Znajduje to swoje odzwierciedlenie w kształtujących się regionalnych rynkach pracy, co omówiono na przykładzie województwa dolnośląskiego (P. Brezdeń, W. Spallek) i sytuacji demograficznej przejawiającej się w przyroście naturalnym i migracjach (R. Rettinger). Ograniczona chłonność rynku pracy w układach regionalnych pobudza procesy migracji zagranicznych, co ukazano na przykładzie zapotrzebowania rynku pracy Unii Europejskiej (D. Nowotnik). Lata kryzysu wpływają na zmiany funkcjonowania wielu podmiotów gospodarczych, z których część w wyniku zapotrzebowań rynkowych ulega likwidacji, a powstałe w ten sposób obszary poprzemysłowe obejmowane są procesami rewitalizacji, co zilustrowano na przykładzie Zabłocia (K. Świerczewska-Pietras). Znaczącym czynnikiem w aktywizacji układów regionalnych i lokalnych są bezpośrednie inwestycje zagraniczne, które wykorzystują miejsca pozwalające na podniesienie efektywności swojej działalności (K. Kowalska). Kurczące się zasoby finansowe ludności wpływają na ograniczoną chłonność rynku usług, w wyniku czego sektor ten ulega poważnym przekształceniom społeczno-gospodarczym, co zilustrowano na przykładzie województwa małopolskiego (N. Grad, M. Duszyk). Zmniejszanie się zasobów finansowych gospodarstw domowych wpływa na ograniczenie ich potrzeb w zakresie wypoczynku i turystyki, co może

mieć wpływ na zmniejszenie się jego ruchu i osłabienie tempa rozwoju turystyki światowej (M. Zdon-Korzeniowska, T. Rachwał), a także ogranicza pasażerski ruch w transporcie lotniczym (R. Rettinger, P. Staszuk) i jego organizację przestrzenną (O. Freydmann). W konsekwencji może to wpłynąć na wzrost zainteresowania lokalnym ruchem turystycznym (W. Warcholik, M. Semczuk). Ważną rolę w rozwoju gospodarczym regionów odgrywa rolnictwo, które stwarza podstawową bazę dla poziomu i jakości wyżywienia ludności. Do tej problematyki nawiązuje praca poświęcona przejawom kryzysu we współczesnym rolnictwie (R. Uliszak). Wykazano, iż znaczący wpływ na poziom i kierunki produkcji rolnej mają warunki przyrodnicze, zwłaszcza sytuacje katastroficzne, które w swej istocie mogą generować sytuację kryzysową na rynku produktów rolnych. Związane są one najczęściej z niedoborem produktów tego sektora, co wpływa na działania polityki w zakresie reglamentacji bądź ograniczenia obrotu tymi produktami na rynku światowym. Sytuacje wynikłe ze światowej sytuacji gospodarczej oraz klęsk przyrodniczych wpływających na poziom produkcji rolnej, a także ograniczone zasoby finansowe ludności w podstawowym stopniu wpływają na jakość życia, co przedstawia praca poświęcona tej problematyce (N. Batsun).

Będziemy wdzięczni Czytelnikom za nadsyłane uwagi i komentarze dotyczące podjętej tematyki badawczej, co przyczyni się do podnoszenia jakości kolejnych prac wydawanych w serii Prace Komisji Geografii Przemysłu PTG.

Zbigniew Ziolo, Tomasz Rachwał